

آنکت و دور وایت دیگر

- مجموعه داستان -

احمد قاسمی

به کوشش کاظم فرهادی

نشریه

www.ketab.ir

سرشناسه: قاسمی، احمد، ۱۳۵۲-۱۲۹۶
عنوان و نام پدیدآور: آنکت و دو روایت دیگر / مجموعه داستان احمد قاسمی؛
به کوشش کاظم فرهادی
مشخصات نشر: تهران، نشر چشمه، ۱۴۰۱
مشخصات ظاهری: ۱۵۲ ص
شابک: ۷-۱۰۱۰۷۶-۰۱-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
موضوع: داستان‌های کوتاه فارسی-- قرن ۱۴
موضوع: Short stories, Persian--20th century
شناسه‌ی افزوده: فرهادی، کاظم، ۱۳۲۹، گردآورنده
ردیبنوی کنگره: PIRA1۷۱
ردیبنوی دیویی: ۸۵۳۳۶۲
شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۹۰۰۳۵۷۹

دفتر مرکزی نشر چشمه
تهران، کارگر شمالی، تقاطع بزرگراه شهید گمنام، کوچه‌ی چهارم پلاک ۲، تلفن: ۸۸۳۳۳۶۰
کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی کریم‌خان
تهران، خیابان کریم‌خان زنده‌نیش میرزای شیرازی، شماره‌ی ۱۰۷، تلفن: ۸۸۹۰۳۷۶۶
کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی کوشش
تهران، بزرگراه ستاری شمالی، نیش خیابان پیامبر مرکزی، مجتمع تجاری کوشش، طبقه‌ی پنجم، واحد ۲،
تلفن: ۲۴۹۱۹۸۸
کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی آرن
تهران، شهرک قدس (غرب)، بلوار فرحزادی، نرسیده به بزرگراه نیاپیش، خیابان حافظی،
نیش خیابان فخرمقدم، مجتمع تجاری آرن، طبقه‌ی ۲، تلفن: ۷۵۹۳۵۵۵
کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی بابل
بابل، خیابان مدرسو، نیش مدرسو ۲۱، مرکز خرید پلازا، طبقه‌ی سوم واحد ۳۱۱،
تلفن: (۰۱۱) ۲-۴۴۴۲۰۷۱
کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی کارگر
تهران، کارگر شمالی، تقاطع بزرگراه شهید گمنام، کوچه‌ی چهارم، پلاک ۲، تلفن: ۸۸۳۳۳۵۸۳
کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی دانشگاه:
تهران، خیابان انقلاب، رویه‌ری دانشگاه تهران، بین فخر رازی و دانشگاه، پلاک ۱۲۰۶
کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی جم
تهران، نیارن، جماران، مجتمع تجاری جمستار، طبقه‌ی دوم، پلاک ۱۱، تلفن: ۲۲۵۰۸۷۲
کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی طلسه‌گان
مشهد، بلوار وکیل آباد، بین وکیل آباد ۱۸ و ۲۰ (بین مفت‌تیر و هنرستان)، پلاک ۳۸۶،
تلفن: ۳۸۶۷۸۵۸۷ (۰۵۱)
کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی رشت:
رشته خیابان معلم، میدان سرگل، ابتدای کوچه‌ی مفهم، تلفن: (۰۹۰) ۲۱۲۹۸۲۸۹
کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی البرز:
کرج، عظیمیه، بلوار شریعتی، مرکز تجاری فرهنگي مهرامال، طبقه‌ی پنجم،
تلفن: (۰۲۶) ۳۵۷۷۷۵۰۱
تلفن بخش کتاب چشمه: ۷۷۷۸۵۰۲

www.cheshmeh.ir

cheshmehpublication

cheshmehpublication

شاپکد: ۷-۱۰۷۶-۰۱-۶۲۲-۹۷۸

رده‌بندی نشر چشمه:
ادبیات - داستان - فارسی - مجموعه داستان

آنکت و دوروایت دیگر

احمد قاسمی

به کوشش کاظم فرهادی

مدیر هنری و فؤاد فراهانی

همکاران آماده سازی: نکتا رزندی، منصوره مهدی آبادی

ناظر تولید: رحمان شیفعی

چاپخانه

تیراژ: ۷۰۰ نسخه

چاپ اول: زمستان ۱۴۰۱، تهران

ناظر فنی چاپ: یوسف امیرکیان

حق چاپ و انتشار محفوظ و مخصوص نشر چشمه است.

هرگونه اقتباس و استفاده از این اثر، مشروط به دریافت اجازه‌ی کتبی ناشر است.

قیمت: ۸۵۰۰۰ تومان

فهرست

پیشگفتار / ۷

«ایمان» و آوارگی / ۱۱

مجموعه داستان آنکت / ۳۱

پرونده دندان طلای مرحوم

رحمعلی ژاندارم / ۳۳

آنکت / ۴۲

عتیقه شناس / ۴۸

بیرام ولی / ۷۰

علی سیاه / ۸۵

معلم / ۹۶

پیک / ۱۰۴

مأمور انتظامات / ۱۱۱

دو روایت دیگر / ۱۱۹

فرار / ۱۲۱

روز امتحان / ۱۵۰

پیشگفتار

احمد قاسمی از اعضای کمیته مرکزی، هیئت اجرایی و یکی از نظریه پردازان سرشناس حزب توده ایران (تا ۷ اسفند ۱۳۴۳، زمان اخراج از کمیته مرکزی حزب) بود. تاریخ نگاران، کارشناسان امور حزبی و سیاسی تاریخ معاصر ایران، یاران و سیاستمداران همدوره اش از او به عنوان شخصیت سیاسی تندرو، سرسخت، صریح‌الوجه، بی پروا، و نیز فردی سخنور یاد کرده‌اند. اما زندگی پُرکشاکش حزبی و دیگر صفات و خصوصیات که مخالفان یا طرفدارانش به او نسبت داده‌اند هرگز مجالی برای پرداختن به دیگر جنبه‌های فکری او، جز مسائل حزبی و سیاسی، فراهم نیاورد. بر این اساس، قصد گردآورنده این مجموعه به هیچ روی پرداختن به مواضع سیاسی، دیدگاه‌های حزبی و اختلافات ایدئولوژیک او با دیگر سران حزب توده و مخالفت او با خروش‌چف در سیاست استالین‌زدایی یا گرایش‌های او به حزب کمونیست چین و آلبانی نیست؛ اگرچه در همین کتاب در نوشتار «ایمان» و «آوارگی» در شرح و شناخت زندگی پُرشیب و نشیب او — با پرهیز از هرگونه اظهارنظری خارج از موضوع بحث — به فعالیت‌های سیاسی او اشاراتی شده است. هدف این کتاب فقط معرفی احمد قاسمی داستان‌نویس به تاریخ‌نگاران ادبیات داستانی، منتقدان ادبی و داستان‌نویسان میهن است تا آثار داستانی او را — خوب یا بد، ارزشمند یا بی ارزش — به مثابه حلقه‌ای

گم شده در زنجیره صد سال داستان نویسی ایران، که تا به امروز مغفول مانده بود، بشناسند و در صورت لزوم به بررسی آن پردازند.

قاسمی از جمله رهبران حزب توده بود که با ادبیات کلاسیک ایران آشنایی داشت و دوستاند شعر و رمان بود. او بسیار می نوشت، از دیرباز و به اقتضای مرسوم آن روزگار به نامه نگاری با دوستان نزدیک و نیز همسرش علاقه مند بود. (نامه های احمد قاسمی به همسرش، اعظم صارمی، در ۱۳۹۸ انتشار یافته که البته این نامه ها عمدتاً مربوط به دوره پس از وارد شدن قاسمی به فعالیت های حزبی، زندگی مخفی در ایران و نیز زندگی در تبعید و غربت است که در نوشتار یاد شده فزاینده فزاینده از آن نامه ها به ضرورت نقل شده است.) اما اسنادی نویافته نشان می دهد که قاسمی دست کم از فروردین ۱۳۱۵ - شش سال پیش از پیوستن به حزب توده - جدا از مکاتبات معمول، به طور مستمر، مطلبی یا مقاله ای اختصاصی در زمینه موضوعات شخصی، ادبی، فلسفی، اخلاقی و جز آن به صورت نامه برای دوستانش می نوشته است.

از تجربه داستان نویسی احمد قاسمی کمتر کسی مطلع است. او علاوه بر نگارش جزوه های آموزشی و تحلیلی، مقاله های سیاسی در نشریات گوناگون حزب توده و، پس از اخراج از حزب، در نشریه های سازمان انقلابی و توفان، گه گاه داستان هایی هم، چه برای بزرگسالان و چه برای کودکان و نوجوانان، می نوشته است. اما در تاریخ داستان نویسی ایران، به ویژه در فاصله سال های ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ و پس از آن، نامی از او نمی توان یافت. بی شک، قاسمی مانند نویسندگان مطرح توده ای آن دوره از جمله بزرگ علوی و سپس محمود اعتمادزاده (م. الف. به آذین) داستان نویسی تمام وقت نبوده و لابد به همین دلیل جایگاه شناخته شده ای در این عرصه نداشته است؛ ضمن اینکه اساساً از چاپ آثار داستانی احمد قاسمی در نشریات آن زمان هم اطلاعی در دست نیست. مجموعه داستان آنکت را سازمان توفان همراه با یادداشتی کوتاه

در مهر ۱۳۵۱ (اکتبر ۱۹۷۲) در قطع تقریبی ۱۰/۵ در ۱۴/۸ (یک چهارم کاغذ A_۴) با تایپ ماشین تحریر و چاپ استنسیل در ۷۸ صفحه منتشر کرد. چهار داستان کوتاه اول به سال‌های پیش از بهمن ۱۳۲۷ (ترور نافرجام محمدرضا پهلوی) و چهار داستان کوتاه دوم به سال‌های اوج‌گیری و گسترش جنبش ملی و ضدامپریالیستی مردم ایران تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و یکی دو سال بعد از آن مربوط است.

از احمد قاسمی دو نوشته داستانی (یا داستان‌واره) کوتاه دیگر هم به جا مانده که جدا از مجموعه داستان آنکت به این کتاب افزوده شده است. اولی داستانی است به نام «فرار» که البته از داستان‌های دیگر کمی بلندتر است. داستان «فرار» هم در سال‌های دور به صورت جزوه‌ای مستقل انتشار یافته و در ضمیمه خاطرات دکتر غلامحسین فروتن، یادهایی از گذشته (صص ۳۰۵-۲۸۱)، به کوشش علی دهباشی، نیز به چاپ رسیده است. نوشته بسیار کوتاه دیگر «روز امتحان» نام دارد که مهدی خانبابا تهرانی آن را منتشر کرده است. خانبابا تهرانی از این «دستخط» به عنوان بخشی از زندگی‌نامه خودنوشت او یاد می‌کند و می‌گوید که احمد قاسمی این دست‌نوشته را از تجربه نخستین روزِ کارگری در یک فروشگاه مصالح ساختمانی، در ۱۹۶۷ در پاریس به او داده است. این دو روایت داستان‌گونه را می‌توان جدا از مجموعه داستان‌های آنکت - به اصطلاح مرسوم سال‌های اخیر - در قالب ادبی ناداستان (nonfiction) قرار داد؛ اگرچه این برابر نهاد موردپسند همگان نیست و معادل‌های دیگری از جمله «ادبیات غیرداستانی»، «ادبیات غیرتخیلی»، «نثر غیرداستانی»، «جستار روایی» و «روایت مستند» هم برای آن پیشنهاد شده است. به هر حال، این قالب ادبی که می‌توان پیشینه دیرین آن را در ادبیات جهان و نیز ایران یافت، روایت‌های مستند جذابی است که ریشه در واقعیت دارد و عمدتاً بازتاب‌دهنده نگاه شخصی نویسنده

است. گردآورنده، با تفکیک این دو نوشتار از مجموعه آنکت، عنوان «دوروایت دیگر» را برای آن‌ها برگزیده است.

این مجموعه برای خواننده صاحب‌نظر ممکن است یادآور داستان‌های رنالیسم اجتماعی باشد، ضمن اینکه تبلیغات حزبی و شعارزدگی در آن‌ها نمود بارزی دارد، و نیز آن‌ها را ترکیبی از تاریخ‌نگاری، خاطره‌نویسی، گزارشگری و زندگی‌نامه خودنوشت و جستارنویسی بیابد، اگرچه همه این موارد برشمرده دستمایه خلاقانه نویسندگان بزرگ هم بوده و به کارگیری هنرمندانه تصویرها، ایده‌ها، توصیف‌ها و عوامل دراماتیک گفتگوها و دیگر موضوعاتی از این دست آثار آنان را ماندگار ساخته است. حال باید دید که آیا احمد قاسمی با توجه به ظرفیت‌های داستان‌نویسی آن سال‌های ایران، در قیاس با انبوه نوشتارهای داستانی بی‌مایه آن دوره تاریخی که اعتباری نیافتند و فراموش شدند، و نیز در مقایسه با نویسندگان مطرح هم‌عصر خود راه به جایی برده است. بنابراین، هرگونه اظهارنظر منتقدانه در باره این نوشته‌های داستانی را حق اهل نظر می‌دانم و نقد و تحلیل این داستان‌ها را به آنان وامی‌گذارم. اشاره به این نکته لازم است که ویرایش داستان‌ها به رسم الخط، نقطه‌گذاری، پاراگراف‌بندی، آن هم در موارد ضرور، و نیز تصحیح غلط‌های حروف‌نگاری محدود بوده است تا به سیاق داستان‌ها لطمه‌ای وارد نیاید. در پایان بعضی از داستان‌ها یادداشت‌هایی آمده که در آن‌ها توضیحات نویسنده با حرف «ن» و توضیحات ویراستار با حرف «و» مشخص شده است.

در پایان، از دوستان منتقد، عنایت سمیعی و حسن میرعابدینی که این کتاب را با حوصله و دقت خواندند و نکاتی را یادآور شدند و نیز دلارام سروش (قاسمی) که اجازه چاپ این کتاب را به من داد، صمیمانه سپاسگزارم.